

SPOLEČNÁ VELITELSKÁ STANOVISŤE LETECTVA A PVO

Stratégové v NATO přisuzují prostředkům vzdušného napadení stále větší důležitost. Není proto překvapující, že v případě ozbrojeného konfliktu na středoevropském válčišti považuje velení NATO efektivní bojové použití taktického letectva za jednu z rozhodujících podmínek pro úspěšné splnění svých strategických cílů. Přitom předpokládá, že úderná síla a manévrovost taktického letectva bude nejlépe využita při jeho hromadném použití v útočných vzdušných nebo útočných vzdušných kosmických operacích, při čemž rozhodující význam se přikládá především první útočné vzdušné [kosmické] operaci na válčišti, která může trvat 5 i více dnů.

Velení NATO počítá s tím, že v podmínkách použití jaderných zbraní bude hlavní úsilí jeho taktického letectva zaměřeno nejprve na rychlé vybojování jaderné a vzdušné nadvlády. Jestliže se podaří tento cíl splnit během prvního až třetího dne operace, bude pak zvyšovat bojové úsilí taktického letectva ve prospěch letecké podpory pozemních vojsk. V podmínkách použití pouze klasických zbraní bude hlavní úsilí taktického letectva NATO zaměřeno v prvních dnech především na ničení sil a prostředků vojsk 1. sledu a pak na vybojování vzdušné nadvlády.

Základním způsobem bojové činnosti taktického letectva NATO mají být hromadné údery na hlavních náletových směrech, a to každý v několika vlnách. Během prvních 24 hodin všeobecné jaderné války mohou vést 2 až 3 hromadné údery sladěné s hromadnými jadernými údery jaderného útoku. Taktické letectvo při nich bude působit jadernými i klasickými prostředky ničení. V prvním hromadném úderu, který trvá až 3 hodiny, se zúčastní do 70 procent technicky schopných letounů-nosičů. V podmínkách bezjaderného konfliktu můžeme předpokládat, že v průběhu prvních 24 hodin může vést 3 až 4 hromadné údery taktické letectvo. Při útočné vzdušné operaci vedené jen klasickými zbraněmi se podle situace udržuje v pohotovosti s podvěšenými jadernými pumami 30 až 70 % letounů-nosičů.

V průběhu příštích let předpokládá velení NATO dále zvyšovat efektivnost prostředků vzdušného napadení, a to jak jejich další modernizací, tak záva-

děním nových typů letounů a bezpilotních prostředků, zdokonalováním jejich výzbroje a výstroje, další automatizací systémů velení a navedení a zkvalitňováním zabezpečení všeho druhu. V druhé polovině tohoto desetiletí letouny typu F-15, F-16, A-10, Tornado, Alpha-jet a Mirage 2000 mají tvořit 30 % letounového parku taktického letectva NATO a nové řízené střely s plochou dráhou letu mají být v operačním zasazení ještě dříve. Dále se předpokládá zvyšování počtu letounů a vrtulníků vojenského letectva a další zvětšení počtu bojových letadel vybavených speciálními prostředky radioelektronického boje.

Tento neustálý růst množství prostředků vzdušného napadení nepřítele a růst jejich účinnosti a efektivity při vedení soudobých operací zákonitě vyvolává nutnost zvýšit efektivnost našeho letectva a vojsk protivzdušné obrany. Kvalitativní a kvantitativní změny v rozsahu a možnostech použití těchto druhů ozbrojených sil mají pak své dopady i v oblasti velení.

V porovnání s nedávnou minulostí ve velení letectvu a PVO značně vzrostl rozsah plněných úkolů a jeho složitost při řízení a vedení bojové činnosti. Vysoce manévrový charakter soudobých operací, značné množství různorodých zbraní a vojenské techniky (rozmístěné na velkém prostoru), rychlé a zásadní změny situace, to vše z hlediska velení vyžaduje značný rozsah informací. Velitelé, štáby a ostatní orgány velení musí dnes pracovat vysoce operativně, přijímat optimální rozhodnutí a současně zabezpečovat vysokou úroveň plánování, organizace a řízení bojové činnosti, neboť bez toho nejsou s to správně a včas ovlivňovat průběh operací a boje.

Také pro oblast velení letectvu a PVO platí obecný požadavek, že organizační struktury systémů velení musí být neustále v plném souladu s úrovní prostředků, forem a způsobů vedení operací a že musí bez podstatných změn vyhovovat požadavkům velení v míru i při přechodu na válečný stav.

Skutečnost, že v soudobých podmínkách úderné letectvo se bude oboustranně využívat formou hromadných úderů a že předpokladem úspěšné strategické operace na válčišti a frontové operace je vybojování nadvlády ve vzduchu už v prvních dnech války, bude tedy vyžadovat nejen dílčí zdokonalování, ale kvalitativně **nové formy a metody velení**, které by umožnily řízení i spojeneckých uskupení letectva a PVO a vytvořily předpoklady k co nejefektivnějšímu využití sil a prostředků letectva a PVO při všech druzích operací. Proto se také zcela objektivně dostávají do popředí zájmu otázky vzájemného sblížení orgánů velení zejména frontovému letectvu a PVO a s tím spojené problémy, jak tato místa velení uspořádat a všestranně zabezpečit.

Při posuzování těchto otázek je třeba si uvědomit, že frontové letectvo a PVO frontu plní úkoly podle jednotného zámyslu, mají v podstatě shodnou sféru působení a jejich činnost je vzájemně podmíněna jak ve stanovených cílech, tak při vlastním průběhu vedení bojové činnosti.

Z hlediska charakteru bojové činnosti je však mezi úkoly frontového letectva a PVO frontu zásadní rozdíl zejména v tom, že činnost PVO je v podstatě vždy obranná a závislá na činnosti letectva nepřítele. Určitou výjimku tvoří jen stíhačí letectvo. Také vlastní proces řízení bojové činnosti jednotlivých druhů letectva má své určité zvláštnosti a liší se od řízení bojové činnosti PVO.

Tato hlediska nejsou nová. Novými jsou však změny v hromadném použití letectva na válčišti, v možnosti uskutečňovat hromadné údery a v rychlém přenášení jejich těžiště do potřebných prostorů. Změny jsou ve vysoké nasycenosti pozemních vojsk prostředky PVO, především protiletadlovými raketovými

zbraňovými systémy, a z toho vyplývající složitosti při jejich palebném řízení. Tyto nové podmínky vedou ve svých důsledcích k tomu, aby byl zvýšen stupeň centralizace velení, na místech velení letectvu a PVO frontu byla podrobná a stejná vzdušná situace nepřítelů i vlastního letectva a tato místa velení propojena součinnostními vazbami k zajištění bezpečnosti vlastního letectva při jeho působení v palebném systému PVO a k pružné reakci na požadavky k umlčování a ničení pozemních cílů a letectva nepřítelů. To jsou hlavní důvody, proč se v poslední době obrací pozornost na řešení otázek společných míst velení letectvu a PVO na stupních front, vševojsková armáda i na stupních vševojskových svazků.

Pod pojmem **společné místo velení** (společné velitelské stanoviště) **letectva a PVO frontu** rozumíme zpravidla rozmístění VS letectva a VS PVO ve společném prostoru s některými společnými organizačními prvky, které umožňují těsnou součinnost především při bezprostředním řízení bojové činnosti. Základní vztahy mezi orgány velení letectvu a PVO zůstávají přitom na součinnostním základě. Hlavním prvkem společného velitelského stanoviště je středisko bojového velení. Z hlediska určení a úkolů letectva a vojsk PVO je výhodné, aby středisko bojového velení bylo rozděleno na dvě pracoviště.

Z **pracoviště letectva** se uskutečňuje bezprostřední velení frontovému letectvu, především údernému, vojskovému a průzkumnému. To vyžaduje podrobnou znalost pozemní situace nepřítelů i vlastních vojsk, znalost objektů ničení a jejich nepřetržité vyhodnocování a součinnost s ostatními druhy vojsk frontu. Rovněž znalost vzdušné situace není zanedbatelná, ale není prioritní, jako je tomu při velení PVO.

Z **pracoviště PVO frontu** se uskutečňuje velení prostředkům PVO a stíhacímu letectvu. Na rozdíl od požadavků na velení letectvu jsou zde rozhodující informace o vzdušné situaci nepřítelů, o postavení a činnosti bráněných vojsk a objektů, o situaci vojsk PVO a součinnostních sil a informace o činnosti vlastního letectva. Obdobně je tomu i na nižších stupních velení.

Nejsložitějším objektem velení je frontové stíhací letectvo, které je třeba co nejefektivněji využívat jak k zabezpečení činnosti ostatních druhů letectva, tak i k úkolům PVO, kde dosud sehrává rozhodující úlohu k vytvoření potřebné převahy sil na určitém směru, při rychlém obnovování narušeného systému PVO a v možnostech nepřetržitě působení na vzdušného nepřítelů. Jakákoliv racionalizace v oblasti využití stíhacího letectva, stejně tak jako v oblasti průzkumu vzdušného nepřítelů, vede vždy k určitému ujednacení a centralizaci, i když nemůžeme pouštět ze zřetele faktory, které ji podmiňují a umožňují.

Dosavadní zkušenosti jen potvrzují tendence centralizovaného velení všem silám a prostředkům, a to jak v oblasti velení letectvu, tak v oblasti velení PVO a tendence v jejich systémech vytvářet takové organizační vazby, které vedou na obou stranách k optimalizaci procesu velení. Jako příklad můžeme uvést společná střediska (pracoviště) bojového velení.

V čem tedy tkví podstata přínosu společných velitelských stanovišť letectva a PVO? Především ve zvýšení úrovně základních požadavků na velení, zejména v oblasti jeho bojové pohotovosti, operativnosti a kvality. Společná velitelská stanoviště vytvářejí mnohem příznivější předpoklady ke zkracování cyklu velení tak potřebné pro včasnou reakci na činnosti nepřítelů, zejména přihlídneme-li na deficitní časové faktory při bojové činnosti letectva a PVO. Ani podstatné zrychlení rozhodovacího procesu a doručení úkolů vykonavatelům nemusí ještě představovat vyšší kvalitu velení. Ta mimo jiné závisí na

všestranném zdůvodnění přijímaných rozhodnutí, na jejich optimálním rozpracování a na dovedném řízení vojsk. V tomto směru společná velitelská stanoviště dávají lepší předpoklady k vyvarování se možných chyb a omylů v procesu velení, které v soudobých podmínkách mohou vést nejen k nenahraditelným ztrátám, ale také i k možnému zmaření cílů celé operace. Rovněž převedení dálkového součinnostního spojení mezi letectvem a PVO na vnitřní a snadnější osobní styk vytváří možnosti pro kvalitnější součinnost mezi štáby letectva a PVO, mezi pracovišti pro řízení bojové činnosti a zvyšuje také odolnost obou systémů velení z hlediska utajení a radioelektronického umlčování.

Dalším z řady aspektů pro posílení tendence sbližování velitelských stanovišť letectva a PVO je potřeba efektivně využívat účinné, ale přitom nákladné a často unikátní technické prostředky velení, které umožňují výrazně zkrátit a zpřesnit celý proces velení. Pro uplatnění vysoké úrovně automatizace sběru, zpracování a zobrazování informací, včetně automatizace vlastní podstaty rozhodovacího procesu, je centralizace velení základní podmínkou. Proto si také razí cestu myšlenky nutnosti koncepce komplexní automatizace velení a k ní se dopracovat cestou postupné realizace. Současná skutečnost je však k těmto tendencím ještě dost protichůdná, neboť při vlastní realizaci technické politiky ve vybavování míst velení prostředky automatizace je určitý nesoulad a nejednotnost a její překonání si vyžádá nějaký čas k řešení nejen technických, ale také organizačních a kádrových předpokladů.

Než se však dospěje do stadia zavádění technických prostředků komplexní automatizace velení a jeho komponentů pro automatizaci velení frontovému letectvu a PVO, bude účelné více se zaměřovat na vyčerpání všech možností, které poskytují již nyní zavedená zařízení. K tomu právě společná velitelská stanoviště mohou vytvářet lepší podmínky.

Nejsme však toho názoru, že proces velení na společných velitelských stanovištích se s využíváním technických prostředků velení zjednoduší. Ve skutečnosti tomu může být právě naopak, jestliže velitelé, štáby a jiné orgány velení nebudou na činnost a využívání této techniky dostatečně připraveni, nebude-li tomu odpovídat celková metodika práce (i na ostatních stupních velení), nebudou-li zařízení pro automatizaci velení programově na potřebné úrovni, nebo budou-li problémy ve spojení a přenosu informací.

Z hlediska vlastní vnitřní potřeby automatizace procesu velení letectvu nebo PVO není vzájemná dislokace míst velení rozhodující. Avšak při realizaci těchto zařízení a také s ohledem na možnosti spojovacích soustav je v současné době optimálním řešením tato místa co nejvíce sblížit i za cenu určitého kompromisu s obecnými požadavky na jejich odolnost.

Při řešení problematiky velení frontovému letectvu a PVO vyskytují se také názory jít v otázce integrace velení ještě dále. Doporučuje se např. integrace velení letectvu a velení vojskům PVO frontu. Organizačně je takováto varianta realizovatelná. Zdá se však, že z hlediska optimálnosti proti takovému řešení v nejbližší době stojí ještě příliš mnoho argumentů. Tomu konečně nasvědčují i některé dosavadní zkušenosti.

Problematika společných míst velení letectvu a PVO si zasluhuje, abychom jí i nadále věnovali dostatek pozornosti, neboť její teoretické rozpracování, ověření a realizaci při velení vojskům frontu můžeme uskutečnit v relativně krátké době. Tato cesta bude patrně nejschůdnější pro postupné zkvalitňování velení letectvu a PVO.